

अध्याय २७ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ॥

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

दृढ धरिल्या श्रीसद्गुरुचरण । घडे ब्रह्मादित्रैमूर्तिनमन ॥

साक्षात्परब्रह्माभिवंदन । स्वानंदघन सुप्रकट ॥ १ ॥

मारितां एका सागरीं बुडी । साधती सकल तीर्थपरवडी ॥

बैसतां गुरुपदीं देऊनि दडी । आतुडती बुडीं सकल देव ॥ २ ॥

जयजयाजी साई सद्गुरु । जयजयाजी सायुज्यकल्पतरु ॥

जयजयाजी निजबोधसागरु । कथेसीं आदरु उपजवी ॥ ३ ॥

मेघोदकालागी चातक । तैसे तव कथामृता भाविक ॥

सेवोत तुझे भक्त सकळिक । पावोत सुख सदैव ॥ ४ ॥

परिसतां तव कथा निर्मळ । स्वेद अंगीं फुटो निखळ ॥

नेत्रीं दाटो प्रेमजळ । प्राण पांगुळला राहो ॥ ५ ॥

मना येवो गहिवर । रोमांच उठोत वरचेवर ॥

रुदन स्फुंदन वारंवार । घडो सपरिवार श्रोतयां ॥ ६ ॥

तुटून जावोत परस्परविरोध । सानथोर भेदाभेद ॥

हाच गुरुकृपाबोध । करावा शोध अंतरीं ॥ ७ ॥

येई न हा दृष्टी दावितां । सर्वद्रियां याची अगोचरता ॥
 सहुरुवीण याचा दाता । न मिळे धुंडितां त्रिभुवनीं ॥ ८ ॥
 कामादि शब्द विकारोपशम । भक्तिभाव निःसीम प्रेम ॥
 नुपजतां गुरुपदीं निष्ठा परम । होई न उद्दम अष्टभावां ॥ ९ ॥
 भक्ताचें जें निजसुख । तेणेंचि गुरुसि परम हंरिख ॥
 भक्त जों जों परमार्थोन्मुख । तों तों कौतुक गुरुते ॥ १० ॥
 देह गेहं पुत्र जाया । मी माझें हा व्याप वाया ॥
 ही तों सर्व क्षणिक माया । जैसी छाया दुपारची ॥ ११ ॥
 बाधूं नये मायेची गुंती^३ । ऐसें जरी असेल चित्तीं ॥
 अनन्यभावे साईप्रती । शरणागती संपादा ॥ १२ ॥
 लावावया मायेचा अंत । वेदशास्त्रीं टेकिले हात ॥
 पाहील जो भूतीं भगवंत । तोचि तो निश्चित तरेल ॥ १३ ॥
 सोडूनियां निजामशाई । धन्य तो पाटील चांदभाई ॥
 सर्वे घेऊनि फकीर साई । आरंभीं येई नेवांसिया ॥ १४ ॥
 तेथें वर्ष सहा मास । फकीराचा होई निवास ॥
 तेथेंच कानड गांवींच्या कमास । सहवासास ठेवियलें ॥ १५ ॥
 असो पुढें प्रसिद्ध टाकळी । घेऊन तेथिल दगडू तांबोळी ॥
 कमा बावासमवेत ही मंडळी । तेथून आली शिर्डीस ॥ १६ ॥
 जागोजागीं अपरिमीत । पवित्र स्थळें तीर्थें बहुत ॥
 परी साईच्या भक्तांप्रत । शिरडीच अत्यंत पवित्र ॥ १७ ॥
 जरी न दैवें येता हा योग । कैचा मग हा महाभाग ॥
 आम्हा दीनां हा संयोग । महद्भाग्य हें अमुचें ॥ १८ ॥

जे जे भक्त शरणागत । साधावया तत्कार्यार्थ ॥
 साई तयांस दावी यथार्थ । सन्मार्गहितार्थ तयांच्या ॥ १९ ॥
 तरी श्रोतां एकाग्रमन । होऊनि करां सच्चरितावर्तन ॥
 तें हें परम गुरुकृपासाधन । चरित्र पावन साईचें ॥ २० ॥
 गताध्ययीं निरूपण । एकास निजगुरुपदीं स्थापन ॥
 अक्कलकोट स्वामीची खूण । एकास देऊन जागविलें ॥ २१ ॥
 एकाचा चुकविला आत्मघात । युक्ति योजून अकल्पीत ॥
 जीवदान दिधलें क्षणांत । ओढवला देहांत टाळुनी ॥ २२ ॥
 आतां या अध्ययीं कथन । कधीं साई कैसे प्रसन्न ॥
 होऊन करीत अनुग्रहदान । सुखसंपन्न भक्तांस ॥ २३ ॥
 दीक्षा प्रकार तो अद्भूत । कैसा कवणालागीं होत ॥
 विनोद पूर्ण हांसत खेळत । श्रोते परिसोत सावचित्त ॥ २४ ॥
 उपदेशाच्या अनेक रीती । मार्गां वर्णिल्या येच ग्रंथीं ॥
 जैसी ज्याची ग्राहकस्थिती । मार्ग उपदेशिती तैसाच ॥ २५ ॥
 वैद्य जाणे रोगाचें निदान । तयास ठावा मात्रेचा गुण ॥
 रोग्यास नाही त्याची जाण । आधीं आण गूळ म्हणे ॥ २६ ॥
 गूळ गोंड परी अपकारी । रोगी तदर्थचि हट्ट धरी ॥
 घेई न वाटी औषधाची करीं । गूळ करावरि न ठेवितां ॥ २७ ॥
 चाले न रुग्णावरी सक्ती । वैद्य तेव्हां युक्ति योजिती ॥
 आधीं गूळ मग औषध देती । परी साधिती निजकार्य ॥ २८ ॥
 मात्र अनुपान तेवढें बदलती । जेणें गुळाचे दोष हरपती ॥
 योजिलीं औषधें कार्यक्षम होती । तेच कीं रीती बाबांची ॥ २९ ॥

हाच नव्हे सर्वत्र नियम । अधिकार आणि मनोधर्म ॥
 जैसी सेवा भक्त प्रेम । तैसाच उपक्रम अनुग्रहा ॥ ३० ॥
 नवल बाबांची अद्भुत कृती । जेव्हां कोणा प्रसन्न होती ॥
 त्या मग ते अनुग्रह देती । कवण्या स्थिती तें परिसा ॥ ३१ ॥
 आलें एकदां त्यांचे चित्ता । ध्यानीं मनीं कोणाच्या नसतां ॥
 सहज थट्टा विनोद करतां । भक्त कृतार्थता साधीत ॥ ३२ ॥
 इच्छा उद्भवतां ग्रंथवाचनीं । सहज येई भक्तांच्या मनीं ॥
 ग्रंथ बाबांच्या हातीं देऊनि । प्रसाद म्हणूनि तो घ्यावा ॥ ३३ ॥
 पुढें मग त्या ग्रंथाचें वाचन । केलिया होईल श्रेय संपादन ॥
 श्रोत्या वक्त्याचें परम कल्याण । प्रसादपूर्ण श्रवण तें ॥ ३४ ॥
 कोणी दशावतार चित्रें । कोणी दशावताराचीं स्तोत्रें ॥
 कोणी पंचरत्नी गीतेसम पवित्रें । पुस्तकें चरित्रें अपीत ॥ ३५ ॥
 दासगणूही संतलीलामृत । भक्तलीलामृतही अपीत ॥
 कोणी विवेकसिंधू ग्रंथ । बाबा ते देत शामातें ॥ ३६ ॥
 पुस्तकें शामा हीं तुजला व्हावीं । म्हणती घरीं बांधून ठेवी ॥
 शामानें आज्ञा शिरीं वंदावी । पुस्तकें रक्षायीं दप्तरां ॥ ३७ ॥
 आणूनि ऐसें भक्त मनीं । ग्रंथ आणीत दुकानांतुनी ॥
 कीं बाबांचे हातीं देउनी । प्रसाद म्हणूनी मागावे ॥ ३८ ॥
 स्वभाव बाबांच्या जरी उदार । हेंही कराया लागे धीर ॥
 नेती माधवरावांस बरोबर । करिती समोर त्यांसी ॥ ३९ ॥
 त्यां करवीं बाबांचे हातीं । समय पाहूनि ग्रंथ देती ॥
 बाबांस जैसी ग्रंथांची महती । तैसीच भक्त स्थिति ठावी ॥ ४० ॥
 भक्तांनीं घ्यावे ग्रंथ करीं । बाबांनीं चाळावे वरचेवरी ॥
 भक्तांनीं घ्याव्या ते माघारी । हस्त पुढारी धरावे ॥ ४१ ॥

परी न बाबा तयांते देती । ते तो देती माधवरावाप्रती ॥

म्हणत शामा ठेव याप्रती । असंदे संप्रती तुजपाशीं ॥ ४२ ॥

शामानें पुसावें स्पष्टोक्ती । हे जे आतुरते हात पसरती ॥

त्यांच्या त्यांस देऊं का प्रती । तरी ते बदती तू ठेव ॥ ४३ ॥

एकदां भक्त काका महाजनी । आवड ज्यांस भागवत वाचनीं ॥

सर्वे ग्रंथाची प्रत घेउनी । शिरडी लागूनि पातले ॥ ४४ ॥

माधवराव भेटू आले । वाचू म्हणून पुस्तक उचललें ॥

हातीं घेऊनी मशीदी गेले । सहज पुसियेलें बाबांनीं ॥ ४५ ॥

शामा हें हातीं पुस्तक कसलें । शामानें तें निवेदन केलें ॥

बाबांनीं तें हातीं घेतलें । परत केलें पाहून ॥ ४६ ॥

हेंच पुस्तक हीच प्रत । हेंच नाथांचें भागवत ॥

होतें श्रीकरप्रसादप्राप्त । महाजनीप्रत पूर्वीच ॥ ४७ ॥

ग्रंथ नव्हे तो मालकीचा । आहे काका महाजनींचा ॥

वाचू तात्पुरता जाहली इच्छा । स्पष्ट वाचा कळविलें ॥ ४८ ॥

तरीही बाबा बदती तयांला । ज्याअर्थी म्यां हा तुज दिवला ॥

ठेव तू अपुले संग्रहाला । येईल कामाला दसरीं ॥ ४९ ॥

असो पुढें काहीं कालें । पुनश्च काका शिरडीस आले ॥

सर्वे आणिक भागवत आणिलें । हस्तीं ओपिलें साईच्या ॥ ५० ॥

प्रसाद म्हणून माघारा दिवलें । नीट जीव लाव आज्ञापिलें ॥

कीं ते जिवाभावाला अपुले । येईल आश्वासिलें काकांस ॥ ५१ ॥

हेंच कामीं येईल अपुले । नको देऊं हें कोणास वहिलें ॥

ऐसें मोठ्या कळकळीनें कथिलें । सप्रेम वंदिलें काकांनीं ॥ ५२ ॥

१ उत्कंठेनें. २ श्रीसाईबाबांच्या हातानें प्राप्त झालेलें. ३ माधव-

रावाला ४ काका महाजनी.

बाबा स्वयें अवाप्तकाम । पदार्थमात्रीं पूर्ण निष्काम ॥
 भागवत जयांचा आचरता धर्म । संग्रहश्रम किमर्थ ॥ ५३ ॥
 कोण जाणे बाबांचें मन । परी हें ग्रंथांचें संमेलन ॥
 व्यवहारदृष्ट्या अति पावन । श्रवण साधन निजभक्तां ॥ ५४ ॥
 शिरडी आतां स्थान पवित्र । देशीदेशींचे बाबांचे छोट्र ॥
 होतील वेळोवेळीं एकत्र । ज्ञानसत्र मांडितील ॥ ५५ ॥
 तेव्हां हे ग्रंथ येतील कामा । दप्तरांतून दावील शामा ॥
 स्वयें आपण जाऊं निजधामा । ग्रंथ प्रतिमा होतील ॥ ५६ ॥
 ऐसे हे ग्रंथ परम पावन । असो शिरडी वा अन्य स्थान ॥
 वाचितां भक्तास व्हावी आठवण । संग्रह कारण असेल हें ॥ ५७ ॥
 असो रामायण वा भागवत । परमार्थाचा कोणताही ग्रंथ ॥
 वाचितां रामकृष्णादिकांचें चरित । साईच दिसत मार्गें, पुढें ॥ ५८ ॥
 वाटे या ग्रंथांच्या विभूति । साईच नटला ते ते स्थिति ॥
 श्रोते वक्ते नित्य देखती । समोर मूर्ति साईची ॥ ५९ ॥
 ग्रंथ करिती गुरूस अर्पण । किंवा ब्राह्मणा करिती दान ॥
 त्यांतही आहे दात्याचें कल्याण । शास्त्र प्रमाण ये अर्थीं ॥ ६० ॥
 हें काय स्वल्प प्रयोजन । कीं जें शामास बाबांचें नियोजन ॥
 त्वां हें ग्रंथ गृहीं नेऊन । दप्तरां संरक्षण करावें ॥ ६१ ॥
 जैसा शामा भक्त निःसीम । तैसेंच त्यावर बाबांचें प्रेम ॥
 त्यास लावावा कांहीं नियम । उदेल्या काम साई मनीं ॥ ६२ ॥
 तंव ते पहा काय करिती । जरी शामाची इच्छा नव्हती ॥
 तरी त्याचरी अनुग्रह करिती । कवण्या स्थिती तें परिसा ॥ ६३ ॥

एके दिवशीं मशीदीशीं । बुवा एक रामदासी ॥
 होता नित्यनेम तयासीं । रामायणासीं वाचावें ॥ ६४ ॥
 प्रातःकाळीं मुखमार्जन । स्नानसंध्या भस्मचर्चन ॥
 करोनि भगवें वस्त्र परिधान । अनुष्ठान मांडावें ॥ ६५ ॥
 विष्णुसहस्रनामावर्तन । मागून अध्यात्मरामायण ॥
 पारायणावरी पारायण । श्रद्धापरिपूर्ण चालावें ॥ ६६ ॥
 ऐसा कितिएक काळ लोटता । माधवरावांची वेळ येतां ॥
 आलें साईसमर्थाचे चित्ता । काय ती वार्ता परिसावी ॥ ६७ ॥
 फळली माधवरावांची सेवा । लावावा कांहीं नियम जीवा ॥
 भक्तिमार्गाचा प्रसाद व्हावा । लाहो विसावा संसारीं ॥ ६८ ॥
 ऐसें बाबांचे आलें मनीं । रामदासास जवळ बोलावुनी ॥
 म्हणती पोटांत आली कळ उठुनी । आंतडी तुटूनि पडत कीं ॥ ६९ ॥
 जा, ही राही न पोटदुखी । आणकीं सत्वर सोनामुखी ॥
 मारिल्याविण थोडीसी फकी । जाई न रुखरुखी पोटाची ॥ ७० ॥
 रामदास विचारा भावार्थी । खूण घालून ठेविली पोथी ॥
 गेला धांवत बाजाराप्रती । आज्ञावर्ती बाबांचा ॥ ७१ ॥
 रामदास खालीं उतरले । इकडे बाबांनीं काय केलें ॥
 तात्काळ आसनावरुनि उठले । जवळ गेले पोथीच्या ॥ ७२ ॥
 तेथें इतर पोथ्यांत होती । विष्णूसहस्रनामाची पोथी ॥
 उचलून बाबांनीं घेतली हातीं । आले मागुती स्वस्थानां ॥ ७३ ॥
 म्हणती "शामां ही पोथी कंणी । आहे पहा बहुंगुणी ॥
 म्हणून देतो तुजलागुनी । ती त्वां वाचून पहावी ॥ ७४ ॥

१ बारीक चावटी. २ या नांवानें माधवरावांस बाबा हाक मारीत.

३ कीं नाहीं. ४ फार कल्याणकारी.

एकदां मज उपजली नडं । काळीज करूं लागलें धडधड ॥
 झाली जीवाची चडफड । दिसे न धडगत माझी मज ॥ ७५ ॥
 ऐसिया त्या प्रसंगाला । काय सांगूं शामा मी तुजला ॥
 या पोथी^१चा जो उपयोग झाला । हा जीव तरला तिचेनीं ॥ ७६ ॥
 क्षणैक उरीं^२ विसावा दिला । तात्काळ हा जीव गार झाला ॥
 अल्लाच वाटे पोथीं उतरला । जीव हा जगला तिचेनी ॥ ७७ ॥
 म्हणोनि शामा ही तुजला नेई । ओजे^३ ओजे वाचीत जाई ॥
 रोज एकादें अक्षर घेई । आनंददायी ही मोठी^४ ॥ ७८ ॥
 शामा म्हणें ही मजला नलगे । रामदास मज भरेल रागें ॥
 तो म्हणेल मीच त्याचे मागें । कर्म वांगुणें हें केलें ॥ ७९ ॥
 आधींच तो जातीचा पिसाट । माथेफिरू तापट खाष्ट ॥
 किमर्थ व्हावी ही कळ फुकट । नको कटकट ही मातें ॥ ८० ॥
 शिवाय पोथीची लिपी संस्कृत । माझी वाणी रांगडी कुश्वित ॥
 जोडाक्षरही न जिव्हेस उलटत । उच्चार स्पष्ट होई न मज ॥ ८१ ॥
 पाहूनि बाबांचें कृत्य सकळ । बाबा लाविती वाटलें कळ ॥
 बाबास शामाची केवढी कळकळ । शामास अटकळ नाही ती ॥ ८२ ॥
 माझा शामा असेल खुळा^५ । परी मजला त्याचा लळा ॥
 लोभ लावी जीवा आंगळा । त्याचा कळवळा मज मोठा ॥ ८३ ॥
 ही विष्णुसहस्रनाममाळा । बांधीन स्वहस्ते^६ त्याचे गळा ॥
 करीन त्या भवदुःखा वेगळा । लावीन चाळा वाणीला ॥ ८४ ॥

१ पीडा. २ या विष्णुसहस्रनामाचा. ३ छातीवर, हृदयांत. ४ परमेश्वर.

५ हळूहळू. ६ खोटे (म्हणजे त्याचे परवानगी खेरीज त्याची पोथी घेणें हें).

७ वेडा.

नाम पापाचे पर्वत फोडी । नाम देहाचें बंधन तोडी ॥
नाम दुर्वासिनेच्या कोडी । समूळ दवडी लोटुनी ॥ ८५ ॥
नाम काळाची मान मोडी । चुकवी जन्ममरण ओढी ॥
ऐसि या सहस्र नामाची जोडी । शाम्यास गोडी लागावी ॥ ८६ ॥
नाम प्रयत्नें घेतां चोखट । अप्रयत्नेंही नाहीं ओखट ॥
मुखासि आलें जरी अवचट । प्रभाव प्रकट करील ॥ ८७ ॥
नामापरीस सोपें आन । अंतःशुद्धीस नाहीं साधन ॥
नाम जिव्हेचें भूषण । नाम पोषण परमार्था ॥ ८८ ॥
नाम ध्यावया नलगे स्नान । नामासि नाहीं विधि विधान ॥
नामें सकळ पाप निर्दळण । नाम पावन सर्वदां ॥ ८९ ॥
अखंड माझेही नाम घेतां । बेडा पार होईल तत्त्वतां ॥
नलगे कांहीं इतर साधनता । मोक्ष हाता चढेल ॥ ९० ॥
जया माझे नामाची घोकणी । झालीच त्याचे पापाची धुणी ॥
तो मज गुणियाहुनि गुणी । जया गुणंगुणी मन्नामीं ॥ ९१ ॥
हेंच बाबांचें मनोगत । तदनुसार मग ते वर्तत ॥
शामा जरी नको म्हणत । बाबा तें सारीत खिशांत ॥ ९२ ॥
वाडवडिलांची पुण्याई सबळ । तेणेंच साईकूपेचें फळ ॥
ऐसें हें सहस्रनाम निर्मळ । प्रपंच तळमळ वारील ॥ ९३ ॥
इतर कर्मा लागे विधि । नाम ध्यावें कधींही निरवधीं ॥
तया न अनध्याय प्रदोष बाधी । उपासना साधी नाहीं दुजी ॥ ९४ ॥
नाथांनींही येच रिती । एका अपुल्या शेजारियावरती ॥
हेंच सहस्रनाम मारोनि मारीं । परमार्थपंथीं सूदिलें ॥ ९५ ॥

नाथाघरीं नित्य पुराण । शेजारी जातीचा ब्राह्मण ॥
 होता स्नानसंध्या विहीन । दुराचरण निमग्न ॥ ९६ ॥
 कधीं करीना पुराण श्रवण । वाड्यांत पाऊल ठेवीना दुर्जन ॥
 नाथ होऊनिया सकरुण । केलें पाचारण त्यास ॥ ९७ ॥
 उंचवर्णीं असोनि जन्म । वाया जातो हें जाणोनि वर्म ॥
 नाथांस उपजली कृपा परम । कैसा हा उपरम पावेल ॥ ९८ ॥
 म्हणोन त्यानें नको म्हणतां । सहस्त्रनामाची दिवली संथा ॥
 एकेक श्लोक पढवितां पढवितां । निजोद्धारता लावला ॥ ९९ ॥ *
 या सहस्त्रनामाचा पाठ । चित्तशुद्धीचा मार्ग धोपट ॥
 परंपरागत हा परिपाठ । तेणेंच ही अंटाट बाबांना ॥ १०० ॥
 तों आले रामदास जलद । घेऊनि सोनामुखी अंगद ॥
 अण्णा उभेच कळीचे नारद । वृत्तांत साद्यंत कळविला ॥ १०१ ॥
 आधींच रामदास आतेंताई । वरी नारदाची शिष्टाई ॥
 मग त्या प्रसंगाची अपूर्वाई । कोण गाईल यथार्थ ॥ १०२ ॥
 आधींच रामदास विकल्पमूर्ति^१ माधवरावाचा संशय चित्तीं ॥
 म्हणे बळकावया माझी पोथी । बाबांना मध्यस्ती घातलें ॥ १०३ ॥
 सोनामुखीची वार्ता विसरला । माधवरावावरी घसरला ॥
 वृत्तिप्रकोप अनावर झाला । उदंड वरसला वाण्डंबर ॥ १०४ ॥
 पोटदुखीचें हें ढोंग सगळें । तुवांच बाबांस उद्युक्त केलें ॥
 माझ्या पोथीवर तुझे डोळे । हें न चाले मजपुढें ॥ १०५ ॥

* केशवस्वामीकृत श्री एकनाथस्वामीचें चरित्र अ. २७ ओ० ३४ ते ७१ पहा.

१ घडपड. कळकळ. २ औषध. ३ कै. वा. अण्णा चिचणकर (दामो-
 दर घनःशाम बाबरे). ४ फार रागीट. ५ कुतर्काची प्रतिमा.

नांवाचा मी रामदास निधडा । पोथी न देतां गुणांघडा ॥
पहा हें मस्तक फोडीन तुजपुढा । घालीन सडा रक्ताचा ॥ १०६ ॥
तुझा माझे पोथीवर डोळा । स्वयेंच रचूनिया कवटाळा^२ ॥
घालिसी सकळ बाबांचे गळां । नामानिराळा राहून ॥ १०७ ॥
माधवराव बहु समजाविती । रामदासा नाहीं शांती ॥
तंव माधवराव सौम्य वृत्ति । काय वदती तें परिसा ॥ १०८ ॥
मी कपटी हा माझे माथां । मारूं नको रे प्रवाद वृथा ॥
काय तुझ्या त्या पोथीची कथा । नाहीं दुर्मिळता तियेला ॥ १०९ ॥
तुझ्याच पोथीला काय सोनें । किंवा हिरकणी जडली नेणें ॥
बाबांचाही विश्वास जेणें । धरिसी न जीणें धिक् तुझें ॥ ११० ॥
पाहूनि त्याचा अट्टहास । बाबा मधुर बोलती त्यास ॥
काय बिघडलें रे रामदास । व्यर्थ सायास कां वहासी ॥ १११ ॥
अरे शामा आपलाच पोरगा । तूं कां शिरा ताणिसी उगा ॥
किमर्थ इतका कष्टसी वाउगा । तमाशा जगा दाविशी ॥ ११२ ॥
ऐसा कैसा तूं कलहतत्पर । कां न बोलवे मधुरोत्तर ॥
अरे ह्या पोथ्या पढतांही निरंतर । अजुनि अंतरें अशुद्ध ॥ ११३ ॥
प्रत्यही अध्यात्मरामायण पढशी । सहस्रनामाचें आवर्तन करिशी ॥
तरी ही उच्छृंखलवृत्ती न त्यजिसी । आणि म्हणविशी रामदास^१ ११४
ऐसा कैसा तूं रामदास । तुवां सर्वार्थीं असावें उदास ॥
परी तुटेना पोथीचा सोर्स । काय या कर्मास सांगावें ॥ ११५ ॥
रामदासीं नसावी ममता । सान थोरीं असावी समता ॥
त्या तुझी या पोरसीं विषमता । झोंबसी हाता पोथीस्तव ॥ ११६ ॥

जा बैस जाऊन स्थानावरी । पोथ्या मिळतील पैशा पासरी ॥
 माणूस मिळेना आकल्पवरी । विचार अंतरीं राखावा ॥ ११७ ॥
 तुझ्या पोथीची काय महती । शाम्याला त्यांत कैची गती ॥
 उचलली ती म्यांच आपमती । दिधली तयाप्रति मीच ती ॥ ११८ ॥
 तुला ती तों मुखोद्गत । शाम्यास द्यावी आलें मनांत ॥
 वाचील ठेवील आवर्तनांत । कल्याण अत्यंत होईल ॥ ११९ ॥
 काय त्या वापीची रसाळता । मधुरता आणि कनवाळुता ॥
 तैसीच स्वानंदजळ शीतळता । अति अपूर्वता तियेची ॥ १२० ॥
 रामदास उमगला चित्ता । म्हणे माधवरावास फणफणतां ॥
 घेईन बदला पंचरत्नी गीता । हें तुज आतां सांगतो ॥ १२१ ॥
 रामदास इतुका निवळला । माधवरावास आनंद झाला ॥
 एकच काय मी दहा तुजला । गीता बदला देईन ॥ १२२ ॥
 असो पुढें तो तंटा निवाला । गीताग्रंथ जामीन राहिला ॥
 देव गीतेचा ज्यातें न कळला । गीता कशाला तयास ॥ १२३ ॥
 साईसन्मुख अध्यात्मरामायण । पाठावर पाठ करी जो जाण ॥
 त्या रामदासें साईसी तोंड देऊन । करावें भांडण कां ऐसें ॥ १२४ ॥
 हें तरी म्यां कैसें व्हावें । दोष कोणास कैसे द्यावे ॥
 झाले ते प्रकार जरी न व्हावें । महत्व ठसावें कैसेनी ॥ १२५ ॥
 इतुका झगडा लाविला ज्यानें । बाबांचेही घालविलें दुखणें ॥
 कल्याण आहे माझे जेणें । अलौकिक देणें साईचें ॥ १२६ ॥
 जरी न होता हा सायास । बसता न माधवरावाचा विश्वास ॥
 खरेंच चढतें न अक्षर जिव्हेस । पाठचि तयांस होतें ना ॥ १२७ ॥

ऐसा हा साईनाथ प्रेमळ । खेळिया परमार्थाचा दुर्मिळ ।
 दाबील केव्हां कैसी कळ । करणी अकळ त्याची ॥ १२८ ॥
 पुढें शामाची निष्ठा जडली । दीक्षितं नरक्यांही^१ संथा दिधली ॥
 अक्षर ओळख करून घेतली । पोथी चढली जिव्हेवर ॥ १२९ ॥
 असो हा माधवरावांचा वाद^२ । साई शुद्धबोधानुवाद ॥
 परमानंद पूर्ण हा विनोद । निर्विवाद सुखदायी ॥ १३० ॥
 एकदां काकासाहेब दीक्षित । नियमानुसार प्रातःस्नात ॥
 असतां आसनस्थित ध्यानस्थ । दर्शन पावत विठ्ठलाचें ॥ १३१ ॥
 पुढें जातां बाबांचे दर्शना । नवल बाबा पुसती त्यांना ॥
 विठ्ठल पाटील आला होता ना । भेट झाली ना त्याची ॥ १३२ ॥
 मोठा पळपुट्या तो विठ्ठल । मेख मारुनि करी अढळ ॥
 दृष्टी चुकवूनि काठील पळ । होता पळ एक दुर्लक्ष ॥ १३३ ॥
 हा तो प्रातःकाळीं प्रकार । पुढें जेव्हां भरली दुपार ॥
 पहा आणीक प्रत्यंतर । विठ्ठल दर्शन सोहळा ॥ १३४ ॥
 पंढरपुरच्या विठोबाच्या । छब्या पांचपंचवीस साच्या ॥
 घेऊनि कोणी बाहेर गांवींचा । विकावयाच्या इच्छें ये ॥ १३५ ॥
 सकाळीं ध्यानीं आली जी मूर्ति । तियेचीच संपूर्ण प्रतिकृती ॥
 पाहूनि दीक्षित विस्मय चितीं । बोल आठवती बाबांचे ॥ १३६ ॥
 दीक्षित तंव अति प्रीती । विकणारासी मोल देती ॥
 छबी एक विकत घेती । भावें लाविती पूजेस ॥ १३७ ॥

१ कळण्यास अवघड. २ रा. रा. हरी सिताराम दीक्षित बी. ए.
 एल. एल. बी. ३ प्रोफेसर गणेश गोविंद नरके एम्. ए. ४ साईबाबाबरोबर
 झालेले संभाषण.

तैसेंच ब्रह्मविद्या अभ्यासिती । त्यांची बाबांस मोठी प्रीती ॥
 प्रसंगोपात्त अभिव्यक्ति । दाविती कैसी अवलोका ॥ १३८ ॥
 एकदां जोगांची आली बंगी । शिरडी पोस्टांत टपालमार्गी ॥
 स्वीकारावया तथा जागीं । लागवेगीं निघाले ॥ १३९ ॥
 पुस्तक पाहती तों तें भाष्य । लोकमान्यांचें गीतारहस्य ॥
 बगलेस मारून मशीदीस । दर्शनास पातले ॥ १४० ॥
 नमस्कारार्थ खालवितां डोई । बंगीही पडली बाबांचे पार्यीं ॥
 'बापूसाब ही कशाची काई' । बाबा ते ठायीं पूसती ॥ १४१ ॥
 बंगी मग समक्ष फोडिली । कसली काय ती वार्ता कळविली ॥
 ग्रंथासह बाबांचे हातीं दिधली । अवलोकिली बाबांनीं ॥ १४२ ॥
 ग्रंथ काढोनि हातीं घेतला । क्षणार्धांत चाळून पाहिला ॥
 खिशांतून एक रुपया काढिला । वरती ठेविला कौतुकें ॥ १४३ ॥
 रुपयासह मग तो ग्रंथ । घातला कीं जोगांचे पदरांत ॥
 म्हणाले हा वाच साद्यंत । कल्याणप्रद होईल ॥ १४४ ॥
 ऐशा बाबांच्या अनुग्रह कथा ॥ वर्णितां येतील असंख्यात्ता ॥
 ग्रंथ पावेल अति विस्तृतता । म्हणोन संक्षिप्तता आदरीं ॥ १४५ ॥
 एकदां शिरडींत ऐसें झालें । दादासाहेब खापरडे आले ॥
 सहपरिवार तेथें राहिले । प्रेमें रंगले बाबांच्या ॥ १४६ ॥
 खापरडे नव्हेत सामान्य गृहस्थ । अति विद्वान मोठें प्रस्थ ॥
 साई सन्निध जोडूनि हस्त । पार्यीं मस्तक खालवीत ॥ १४७ ॥
 आंग्लविद्या पारंगत । धारासभेंत किर्तिमंत ॥
 वक्तृत्वे सर्वास हालवीत । मूग ते गिळत साईपुढें ॥ १४८ ॥
 भक्त बाबांचे असंख्यात । परी त्यां पार्यीं मूकव्रत ॥
 खापरडे, नुलकर, बुट्टी व्यतिरिक्त । धरितां न भक्त आढळला ॥ १४९ ॥

इतर सर्व बाबांशीं बोलत । कांहीं तोंडासी तोंडही देत ॥
 नाहीं भीडभाड मुर्वत । मूकव्रत तें यां तिघा ॥ १५० ॥
 बोलण्याचीच काय कथा । बाबा सन्मुख न तुकविती माथा ॥
 अवर्णनीय त्यांची लीनता । श्रवण शालीनताही तैसी ॥ १५१ ॥
 विद्यारण्यांची पंचदशी । समजून घ्यावी जयांपाशीं ॥
 ते दादासाहेब मूकवृत्तीशी । धरीत मशीदीशी येतांच ॥ १५२ ॥
 शब्दब्रह्माचें कितीही तेज । शुद्धब्रह्मापुढें निस्तेज ॥
 साई परब्रह्ममूर्ति सतेज । विद्वत्ते लाज लावी ती ॥ १५३ ॥
 चार महिने त्यांचा वास । कुटुंब राहिलें सात मास ॥
 दिवसेंदिवस उभयतांस । अति उल्हास वाटला ॥ १५४ ॥
 कुटुंब मोठें निष्ठावंत । साईपदीं प्रेम अत्यंत ॥
 साईस नित्य नैवेद्य आणीत । मशीदींत स्वहस्तें ॥ १५५ ॥
 होई जों न नैवेद्य ग्रहण । बाईस तोंवर उपोषण ॥
 महाराजांनीं केलिया सेवन । मागून जेवण बाईचें ॥ १५६ ॥
 असो एकदां आली वेळ । बाबा परम भक्तवत्सल ॥
 बाईची श्रद्धा पाहून अचळ । मार्ग सोज्वळ दावीत ॥ १५७ ॥
 अनेकांच्या अनेक परी । बाबांची तों अगदींच न्यांरी ॥
 हासतां खेळतां अनुग्रह वितरी । जो दृढ अंतरीं ठसावे ॥ १५८ ॥
 एकदां सांजा शिशापुरी । भात वरान्न आणि खिरी ॥
 सांडगे पापड कोशिंबिरी । बाईनें ताटभरी आणिले ॥ १५९ ॥
 ऐसें तें ताट येतांक्षणीं । बाबा अति उत्कंठित मनीं ॥
 कफनीच्या अस्तन्या वरी साहनी । आसनावरुनी ऊठले ॥ १६० ॥

जाऊनि बैसले भोजनस्थानीं । घेतलें ताट सन्मुख ओहुनी ॥
 वरील आच्छादन बाजूस सारुनी । अन्न सेवनीं उद्युक्त ॥ १६१ ॥
 नैवेद्य येती इतरही बहुत । याहून सरस अपरिमीत ॥
 कित्येक वेळ ते पडून राहत । यावरीच हेत कां इतुका ॥ १६२ ॥
 हीतो प्रपंचाची वार्ता । शिवावी कां संताचे चित्ता ॥
 माधवरावजी साईसमर्था । म्हणती ही विषमता कां बरें ॥ १६३ ॥
 अवध्यांचीं ताटें ठेवूनि देतां । कोणाचीं चांदीचींही दूर भिरकावितां ॥
 मात्र या बाईचें येतांच उठतां । खाऊं लागतां नवल हें ॥ १६४ ॥
 हिचेंच अन्न कां इतुकें गोड । देवा हें आम्हांस मोठें गूढ ॥
 काय तरी हें तुझें गारूड । आवडनिवड तुम्हां कां ॥ १६५ ॥
 बाबा म्हणती सांगू काई । काय या अन्नाची अपूर्वाई ॥
 पूर्वीं ही एका वाण्याची गाई । दुधाळ लई लठ्ठ असे ॥ १६६ ॥
 मग ती कुठें नाहींसी झाली । माळियाकडे जन्मास आली ॥
 तीच पुढें क्षत्रियाकडे गेली । पत्नी झाली वाणियाची ॥ १६७ ॥
 पुढें ही उपजली ब्राह्मणापोटीं । बहुता काळानें पडली दृष्टी ॥
 प्रेमाचे दोन घांस पोटीं । सुखसंतुष्टी जाऊंदे ॥ १६८ ॥
 ऐसें म्हणूनि यथेष्ट जेवले । मुख आणि हात धुतले ॥
 सहज तृप्तीचे ढेकर दिवले । येऊन बैसले गादीवर ॥ १६९ ॥
 बाईनें मग करुनि नमन । आरंभिलें साईचरण संवाहन ॥
 बाबांनीं ती संधी साधून । हितगुज सांगून राहिले ॥ १७० ॥
 बाई ज्यांनीं जरण चूरी । दाबीत ते कर बाबा स्वकरीं ॥
 पाहूनि देवा भक्तांची चाकरी । करी मस्करी तंव शामा ॥ १७१ ॥
 ठीक चाललें आहे कीं देवा । काय मौजेचा हा देखावा ॥
 पाहूनि या परस्परांच्या भावा । वाटे नवलावा अत्यंत ॥ १७२ ॥

पाहोनि तीचा सेवा काम । प्रसन्न बाबांचें अंतर्यामि ॥
 हळूच म्हणती ' राजाराम । राजाराम ' वद वाचे ॥ १७३ ॥
 ऐसें म्हणत राही नित । सफल होईल आई जीवित ॥
 शांत होईल तुजें चित्त । हित अपरिमित पावसील ॥ १७४ ॥
 काय त्या वचनाची मात । हृदयांतरीं जाऊन खोंचत ॥
 वचन योगेंच शक्तिपात । क्षणार्धात करीत ॥ १७५ ॥
 ऐसा कृपाळू श्रीसमर्थ । प्रणतपाळ साईनाथ ॥
 पुरवी नित्य भक्तमनोरथ । साधी निजहित त्यांचें ॥ १७६ ॥
 अत्यंत हित अति प्रीती । अत्यंत लीन श्रोतयांप्रती ॥
 कथितों मी तें धरा चित्तीं । करितों विनंती सलगीची ॥ १७७ ॥
 लंपट गुळाचिये गोडी । सांडी न मुंगी तुटतां मुंडी ॥
 तैसी द्या साईचरणीं दडी । कृपा परवडी रक्षील तो ॥ १७८ ॥
 गुरू भक्त हे नाहीं वेगळे । दोघेही एकांग आगळे ॥
 प्रयत्नें वेगळें करितां बळें । अभिमान गळे कर्त्याचा ॥ १७९ ॥
 एकावाचून एक ठेला । कच्चा गुरू तो कच्चाही चेला ॥
 परी जो पक्या गुरूचा केला । द्वैतीं अबोला त्यासीं ॥ १८० ॥
 गुरू राही एक्या गांवीं । शिष्य त्याचा इतर गांवीं ॥
 ऐसें जयाचें मन भावी । ते मानेभावी उभयही ॥ १८१ ॥
 मुळींच जरी नाहीत दोन । वेगळीक मग ती कुठून ॥
 एक न राहे एकावीण । इतुके अनन्य ते दोघे ॥ १८२ ॥
 गुरूभक्तांत नाहीं अंतर । ऐसें वास्तव्य निरंतर ॥
 गुरूपदावरि भक्त शिर । हाही उपचार स्थूलाचा ॥ १८३ ॥
 भक्त अद्वैत भजनपर । गुरूही अद्वैत भक्तपर ॥
 ऐसे न मीनतां परस्पर । केवळ तो व्यवहार नांवाचा ॥ १८४ ॥

कैसे लाधेल अन्नाच्छादन । क्षणमात्रही न करा चिंतन ।
 हेंतो सर्व प्रारब्धाधीन । प्रयत्नावीण आपाद्यं ॥ १८५ ॥
 करुं जाल प्रयत्नें संपादन । तरी तो होईल व्यर्थ शीण ॥
 प्रयत्नें व्हा परमार्थसंपन्न । चिंतन रात्रंदिन हें करा ॥ १८६ ॥
 'उत्तिष्ठत' आणि 'जाग्रत' । गाढ निद्रेंत पडलां कां घोरत ॥
 श्रुतिमाय^१ तारस्वरें गर्जत । प्रेमें जागवीत भक्तांस ॥ १८७ ॥
 सर्वानर्थ बीजभूत । अविद्यानिद्रेंत जे जे लोळत ॥
 तयांनीं वेळीं होऊनि जागृत । गुरुज्ञानामृत सेवावें ॥ १८८ ॥
 तदर्थ होऊनि अति विनीत । व्हा गुरुचरणीं शरणांगत ॥
 तो एक जाणे विहितविहित । आम्हीं तों नेणत लेंकुरें ॥ १८९ ॥
 साहंकार किंचिन्न जीव । निरहंकार सर्वज्ञ शिव ॥
 दोघांठायीं अभेदभाव । व्हवया उपाव गुरु एक ॥ १९० ॥
 अविद्योपाधि आत्मा जीव । मायोपाधि आत्मा शिव ॥
 जाणें घालवूं हा भेदभाव । समर्थ गुरुराव एकला ॥ १९१ ॥
 मन संकल्पविकल्पाधीन । करा साईपायीं समर्पण ॥
 मग तेथून पावे जें स्फुरण । त्याचें अहंपण त्याजवळ ॥ १९२ ॥
 तैसीच सकल क्रियाशक्ती । तीही समर्पा साईप्रती ॥
 मग तो आज्ञापी जैसिया रीती । तैसिये स्थिती वर्तावे ॥ १९३ ॥
 जाणा सकल साईची सत्ता । भार घालोनी तया वरता ।
 कार्य करितां निरभिमानता । सिद्धि ये हाता अविकळ ॥ १९४ ॥
 परी म्हणाल मीं हें करीन । धराल अत्यल्पही अभिमान ॥
 फळ येईल तात्काळ दिसोन । विलंब क्षणही न लागेल ॥ १९५ ॥

१ मिळणारें. २ काठकोपनिषद्. ३ योग्य काय अयोग्य काय.

मायामोह निशीस । या कुशीचे त्या कुशीस ॥
 हेमाड असतां देतां आळंस । हरि गुरु कृपेस लाधला ॥ १९६ ॥
 तें ही केवळ अदृष्टं वशें । विना अभ्यास वा सायासें ॥
 त्यांनींच केवळ निजोदेशें । गौरविलें ऐसें वाटतें ॥ १९७ ॥
 करावया भक्तोद्धारं । करोनि निज चरित्र निर्धार ॥
 बळेंच त्याचा ' धरोनि कर । ग्रंथ सविस्तर लिहिविला ॥ १९८ ॥
 अखंडानुसंधान सूत्र । अनन्य प्रेमपुष्पीं विचित्र ॥
 गुंफोनिया हार मनोहर । अपूर्ण सादर साईस ॥ १९९ ॥
 मिळवूं स्वराज्यसिंहासन । होऊं स्वपदीं विराजमान ॥
 भोगूं स्वानंद निरभिमान । सुखायमान निजांतरीं ॥ २०० ॥
 ऐसें अगाध साई चरित्र । पुढील कथा याहून विचित्र ॥
 दत्तावधान व्हा क्षणमात्र । श्रवण पवित्र करावया ॥ २०१ ॥
 पुढें येईल अध्यायत्रयी । बाबा बैसूनि ठायींचे ठायीं ॥
 दृष्टांताची अपूर्वाई । पहा नवलायी दावितील ॥ २०२ ॥
 त्यांतील आरंभीचा अध्याय । लाला लखमीचंदाचा विषय ॥
 प्रेमसूत्रें बांधून पाय । दाविला निजठाय त्यास ॥ २०३ ॥
 ब्रह्माणपूरस्थ बाई एक । तिचिया खिचडीलागी कामुक ॥
 होऊनि केलें दर्शनोत्सुक । दाविलें कौतुक प्रेमाचें ॥ २०४ ॥
 पुढें मेघांचिया स्वप्नांत । त्रिशूळ काढाया झाला दृष्टांत ॥
 त्यापाठीं अकस्मात । लिंग हो प्राप्त शंकराचें ॥ २०५ ॥
 ऐसऐसिया अनेक कथा । येथून पुढें येतील आतां ॥
 भक्तिपूर्वक ऐकतां श्रोतां । श्रवण सार्थकता होईल ॥ २०६ ॥

१ शरीरास आळेपिळे. २ दैववशात् ३ आत्मस्वरूपरूपी स्वराज्य.

४ तीन अध्याय. ५ या नावाचा श्रीचा निःसीम भक्त होऊन गेला तो.

सैधव सिंधू निमज्जन । तैसा हेमाड साईस शरण ॥

सोहंभावाचें अभिन्नपण । त्या अनन्यपणें नमन करी ॥ २०७ ॥

वरी करी प्रेमें विनवण । लागो अहर्निश साईचें ध्यान ॥

त्यावीण ध्यानीं न रिघो आन । मन सावधान असावें ॥ २०८ ॥

होवो मागील परिहार । पुढील निर्दळून जावा पार ॥

अवशेष जें मध्यंतर । राहो निरंतर गुरु पायीं ॥ २०९ ॥

इति श्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरिचिते ॥

श्रीसाई समर्थ सच्चरिते । दीक्षानुग्रहदाननाम

सप्त विंशतितमोऽध्यायः संपूर्णः ॥

॥ श्री सद्गुरु साईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥